

אמנה לשימור מבנים ואתרי התיישבות

המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל

האמנה לשימור מבנים ואתרים בישראל, קוראת לכל אזרחי מדינת ישראל ולגורמים ממלכתיים וציבוריים בה, לשמור על מורשת ההתיישבות והבנייה בארץ לדורותיה, ולראות בהם את אחד מערכי היסוד הקושרים את יושבי הארץ אל תרבותה ועברה.

הקמת המועצה לשימור מבנים ואתרי התיישבות בשנת 1984, שיקפה את המודעות ההולכת וגדלה בישראל לסכנת הכליון הנשקפת למאות אתרים ברחבי הארץ, המהווים שרידים אותנטיים אחרונים לתהליכים היסטוריים, התיישבותיים וארכיטקטוניים שאפיינו את התפתחות התרבות הארץ-ישראלית בשלוש מאות השנים האחרונות. במסגרת מועצה זו הסכימו עשרות גופים ומוסדות ציבוריים וממלכתיים בישראל ליטול על עצמם אחריות משותפת לשמירת נכסי תרבות אלה, והם נמנים כולם עם מייסדי המועצה.

אתרי מפעל התקומה הלאומי בארץ-ישראל, מראשית תקופת התחייה וחיידוש ההתיישבות היהודית בו ועד היום, חשופים להתבלות, להתמוטטות ולהרס.

בעולם כולו גוברת ההכרה בחשיבותם של יישובים, שכונות, אתרים, מבנים ומונומנטים, המייצגים ציוני דרך בתולדותיהם של עמים ומדינות, ומהווים עדות היסטורית מוחשית לשלבי התפתחותם. הכרה זו מצאה את ביטוייה בהענקת הגנה וחסיון ממלכתיים לאתרים שהוגדרו כערכי-מורשת, שיש לשמור עליהם מכל משמר למען הדורות הבאים.

הקהילה הבינלאומית הכירה אף היא בחיוניות השימור והשיקום של נכסי תרבות אלה, ועיגנה את הכרתה זו במסמכים ובאמנות בינלאומיות (הצהרת אתונה-1931, אמנת ונציה - 1964, אמנת וושינגטון - 1987, שנתקבלו על-ידי האיגודים המקצועיים הרלבנטיים).

אמנה זו באה להשלים את חוק העתיקות המתייחס לאתרים שנבנו בארץ לפני שנת 1700.

האמנה קוראת לציבור להטות עמה שכם, כדי להבטיח שבנופה של ארץ-ישראל יישאר ייצוג מוחשי אותנטי לכל התקופות, לכל הסגנונות ולכל שרידי התהליכים ההיסטוריים, שעברו על הארץ והשפיעו על דמותה ועל התפתחותה החברתית והתרבותית.

אמנה זו באה להציג את ההגדרות והקריטריונים הבאים לשימור אתרים היסטוריים:

הגדרות

אמנה זו, יש לראותה כמשלימה אמנות שימור בינלאומיות, וברוח אמנת ונציה (1964) נקבעות בה ההגדרות הבאות:

1. מונומנט היסטורי - מושג זה חובק גם יצירה אדריכלית בודדת וגם את הסביבה העירונית או הכפרית, שבה מצויות עדויות לתרבות מסוימת, להתפתחות בעלת ייחוד או למאורע היסטורי. הדבר נוגע לא רק ליצירות מפורסמות, אלא גם ליצירות מפורסמות, אלא גם ליצירות צנועות יותר מן העבר, שבחלוף השנים קיבלו ייחוד תרבותי.
2. תיכון וביצוע - לצורך שימורם ושיקומם של מבנים ואתרים יש להעזר בתכנון אדריכלי, בטכנולוגיות עדכניות ובשילוב עם דיסציפלינות היסטוריות ותרבותיות, כדי להבטיח את נאמנות השימור.
3. שמירת אתרים - אמצעי להמחשת היסטוריה. שימורם ושיקומם של מבנים ואתרים נועד להצגתם כעדות היסטורית מוחשית לא פחות מאשר כערך אדריכלי או אומנותי.
4. רציפות השימור - שימורם של מבנים ואתרים מן הראוי שייעשה על בסיס של המשכיות ולא כמעשה חד פעמי.

5. פעילות באתר מסייעת לשימורו - ניצולם של מבנים ואתרים ששוקמו למטרות שימושיות יסייע להבטחת קיומם לאורך זמן.

קריטריונים לשימור

1. אתר הנושא חותם של ראשונות.
2. אתר המהווה עדות לאירוע בעל חשיבות היסטורית.
3. אתר הקשור בחייה או בפעילותה של אישיות או קבוצת אנשים, שהשפיעו על הליכים תרבותיים והיסטוריים.
4. מבנה או מיכלול מבנים בעלי איפיון ארכיטקטוני, המייחד תרבות וסגנון בנייה.
5. אתר המאפיין תרבות חיים והווי של תקופה.
6. אתר בעל ערך נופי היסטורי.
7. אתר בעל ייחוד בשיטות בנייה ושימוש בחומרים, המהווה נידבך היסטורי בתרבות הבנייה.

האמנה קוראת לנציגי הציבור בכנסת לתמוך ביוזמת חוק שימור אתרים, אשר יעגן בחוק את מגמת השימור.

האמנה קוראת לכל הגופים הסטטוטוריים והממלכתיים העוסקים בתכנון ובבנייה להיות ערים לערך השימור, כמרכיב בסיסי וחיוני ברמות התכנון המקומיות, המחוזיות והארציות.

האמנה קוראת למשרד החינוך והתרבות לטפח בציבור ובנוער את ההתעניינות באתרים שיש בהם ציוני דרך אופייניים להתפתחות יישובה של הארץ, ולהעמיק את תודעת השימור.

בטרם יכחדו שרידים אחרונים, קוראת האמנה לממשלת ישראל לראות במפעל השימור והשיקום של אתרי ראשית ההתיישבות בארץ אתגר לאומי, שאין להשהותו עוד.

ירושלים, אדר תש"ן.